

IVO TROŠT:

Ratko Lipovec.

Pripovedka izpod Krima.

I. DIVJI MOŽ.

če Lipovec je obdeloval po svojih dedih podedovano zemljo ob malem jezeru nedaleč iz vasice Jezero. Imel je sedem krepkih sinov, a med njimi je bil Ratko najmlajši in najmočnejši. Ko se je postaral oče Lipovec, je namenil Ratku podedovano gospodarstvo svojih dedov. Mladenič se ni dosti brigal za to. Veselila ga je priroda, lov, ribištvo na jezeru in pa gozd. Oj, tisti tihi krimski gozd z vsemi nevarnostmi in skrivnostmi, z vilami, rojenicami, z divjim možem in z divjo ženo, s škrti, palčki in s samo kraljico gozdnih vil. Vsa ta mnogobrojna družina je namreč še v tistem času gospodarila in gospodinjala, vladala in kraljevala v temnem krimskem gozdu. Carovnice so imele na vrhu Krima javne shode vsake kvatrne dni in vedomci, volkodlaki so se tam bratili lahko z medvedi in volkovi.

Ratko je imel dolge, svetlo rumene lase in prav tako brado, ki mu je šele kot rahel puh obrobjala prijazno obličje. Oko je bilo modro kot jasno nebo. Pod orlovsko napetim nosom so se rdela ustna kot zrele črešnje v senci vabljivo zavitih drobčkanih brčic. Prijaznega mladeniča so imeli vsi radi. Znal je tako lepo peti, kakor ne pomni vesoljni Lipovčev rod, da bi znal kdo v rodovini tako. Žvižgal je ubrano, kakor da je združil žvižge še dveh ali treh tovarišev. Ljudem sploh, zlasti Jezercem pa je bil še najbolj všeč zato, ker je znal lepo, gladko govoriti: milo in ljubeznivo v miru in prijaznosti, a rezko in odločno v prepiru in boju. Močan je bil tako, da je vselej, ko ga je poslal oče z brati v gozd po klade, smreke za gredo ali po bruna, pripeljal, prinesel ali privlekel domov toliko, kolikor bi bili pripeljali, prinesli ali privlekli vsi drugi bratje skupaj, ako bi šli še trikrat v gozd. Ko je sedel v gozdu pod košato bukev na mehki mah in zapel pesemco, kakor jo je znal zapeti samo on, ki si jo je izmišljal sproti v gozdni tihoti, o skrivnostnem šepetu listja na drevesih in o tajnem trepetu smrekovih vej, se niso mogle premagati bele gozdne vile, da se mu ne bi približale in ga željno poslušale za hrastovimi debli ali pa v vrhovih stoletnih bukev in smrek. Vsi opomini gozdne žene ali njih kraljice so bili brezuspešni. Same so večkrat poizkušale svojo pevsko spretnost, da bi mladeniča spravile za seboj v skrivnostno

gozdno globino ali da bi mu vsaj dokazale, kako krasno znajo peti. Vse zaman! Ko je zapel Ratko, so poslušale in molče pritrjale, da poje on najlepše.

To se je pa zdela gozdni kraljici velika sramota, kakor je še niso doživele gozdne vile s svojim slavnoznanim petjem, ki premami človeka, da zabi na svet in na samega sebe ter hiti za vilo v gotovo pogubo. Snovala je načrt za načrtom, kako bi Ratka ugnala ali se ga vsaj iznebila s tem, da bi ga za vselej odpravila iz gozda.

Njegovo moč je često z zadovoljstvom opazoval divji mož, dočim mu je bil za njegovo gibčnost in spretnost celo nekoliko zavidljiv. O njem je slišal Ratko v svoji mladosti samo to, da se joče ob lepem vremenu in smeje ob grdem. Ko je Ratko dorastel, je slišal, da je opominjal njegovega očeta iz gozda: »Sej, sej; vrzi, vrzi; orji, orji; pusti, pusti!« Divji mož je namreč vedel, kdaj je za vsakršno delo primeren ali neprimeren čas.

Tiste jeseni pa, ko so jako obrodili orehi in lešniki ter so ljudje prerokovali zato prav ostro in dolgo zimo, je Ratko srečal v gozdu divjega moža. Oče je bil namreč poslal Ratka v gozd, da tam naseče in zbere kolikor mogoče več z mastnim, debelim listjem obraslih vej, ki jih drobnica rada obira pozimi, če so lepo posušene. Kakor bi se bil izluščil iz hrastovega debla, je stal hipoma pred njim strah vseh gozdov — sam divji mož. Ratko se ni niti zdrznil, da ne bi pokazal bojazni, zakaj o strahu ni hotel Ratko nikoli slišati. »Strah je — pre-malo poguma!« je zatrjeval bojazljivcem. Velikan, z rjavim mahom porastel od petá do temena, se je prijazno zarežal neustrašenemu mladeniču in pokazal v širčkih ustih dolgo vrsto močnih belih zob kakor medved. Samo konec nosa, oči, ustna in uhlji ob strani glave so štrleli iz košate dlake. Noge je imel močne kot stebre in roke nič manj. Ratko je sam videl, kako je brez težave izdrl poleg sebe za žrd debelo smreko, jo igraje prelomil, obelil in napravil iz nje velikanški zobotrebec. Mladenič je sodil, da si je privoščil mrcina danes opoldne za obed gotovo mladega junca, pa je ugibal, sodeč po njegovem ogromnem trebuhu, da mesa ni bilo kmalu dovolj za tako posodo. Nehote je potem primerjal Ratko še velikanove ude s svojimi in spoznal v svojo veliko žalost, da je ob divjem možu on vendar šele majhen in mlad otrok. Računal je tudi kot spreten borilec z rokama, ki je z njimi že zleknil na zemljo volka in medveda, da mora biti divji mož navzlic veliki moči vendar tudi precej neroden. Ob tej misli se je Ratko samóljubno nasmehnil, češ, takihle se pa mi še ne bojimo! Divji mož je uganil njegove misli in mu ni zameril te odkritosrčnosti, zakaj jako mu je ugajala mladeničeva neustrašnost.

Vnovič se mu je zarežal kakor cigan belemu kruhu, potem je pa vprašal z glasom kakor iz velikanskega soda: »Ali se me res nič ne bojiš, Ratko?«

»Vidim, da si že kosil, pa bi se te bal? Zato me pojesti sedaj ne moreš, akotudi me zmagaš. Ostane pa še vprašanje, kdo od naju zmaga, ako se sprimeva?«

»Presneto, fant, ako je tvoj pogum res tolik, kakor so samosvestne tvoje besede, potem si zaslužil, da te sprejemem za prijatelja, ne pa da bi se boril s teboj.«

Mirno odgovori Ratko in gleda možu naravnost v sivo oko: »Kdor več govori kot zmore, je bahač; kdor manj, je hinavec ali bojazljivec. To mi je večkrat pravil moj oče.«

»Oče, ki je vsekakor vreden takega sina. Toda vedi, da moč še ni vse in sam pogum tudi še ni dovolj. Stopi k onemule hrastu in nasloni uho na njegovo deblo, potem pa povej, kaj slišiš!«

Mladenič sluša. Obrača k deblu levo in desno uho, pa vselej odkima, da ne sliši nič več kot samo nerazločno prhanje, kakor da se prestrašeni polh brani sovražnika. Potem pristopi velikan, pritisne uho na hrastovo skorjo, pa odgovori: »Polhi se sedajle pogovarjajo, da bo letos huda zima. Telo treba obrediti z mastjo, da ga ne doseže mraz. Polhi si pripovedujejo, da to ve prav dobro tudi medved, ki marljivo otresa drobnice po okolici in obiskuje čebelnjake v vasi. Prav sedajle trde, da je za nocoj namenjen v uljnjak starega Lipovca, tvojega očeta. Letos so panji težki, ljudstva je v njih veliko in med je kosmatincu slaščica. Vidiš, to je zmisel polšje govorice.« Zmagovito ga je pogledal divji mož in Ratko se je čudil njegovi umnosti.

Potem mu veli, naj pazno posluša, kako se dereta vrana in kavka na bližnjem javoru. Ratko napenja uho in posluša, a čuje samo prazno kvakanje, kakor ga je čul že čestokrat in nič drugega.

Mož mu pojasni, da se ptici pogovarjata, kje bo prihodnje leto največ črva v zemlji. Spomladi nista mogli pozobati vseh hroščev, ki so zvečer predrzno letali po zraku. Samci so kmalu poginili, samice so pa zletele iz gozda nazaj na polje, odkoder so bile prilezle. Tam so zalegle, zarite v zemljo, premnogo drobnih jajčec. Doli v ravnini ob malem jezeru, kjer stojita na samem dva Lipovčeva bresta, jih je nenavadno mnogo. To vesta ptici za gotovo, ker sta videli, kje se je zarilo v zemljo največ tistih objestnih samic, ki so jima izpred kljuna sfrčale v dolino. Na Lipovčevi senožeti bo redka trava in malovredna, ker že sedaj izpodjedajo iz drobnih jajčec izvaljeni ogrci sočne korenine, da spomladi ne bo mogla pognati sočna trava dovolj čvrsto iz zemlje. Lipovec stori najbolje, ako travnik preorje. Vrane in kavke

pridejo in pozobljejo male, a jako škodljive črviče. Ozimna rž ali pšenica bo potem na tistem prostoru uspevala izborna.

Ratko prizna, da razlaga divji mož prav dobro ptičjo modrost. V zahvalo se mu gozdni velikan zareži, pokaže zopet vrsto močnih belih zob in ga opozori na visoka vrhova dveh vitkih jerebik nad glavo. Globoko sta se priklanjala drug k drugemu, kakor da si pripovedujeta pravljice iz davnih dni, ko sta še obema živela ded in babica. Nikakega glasu ni slišal Ratko, samo listje je nalahko šelestelo, komaj gibaje se v rahlem vetriču.

»Ali jih umeš?« vpraša mož in pogleda Ratka pozorno. Mladenič odkima molče, a divji mož se mu grdo zareži prav pod nos, potem pa reče: »Glej, tega ti ne umeš! Velik si in močan, tudi za kmetiča dovolj moder in previden, toda gozdne skrivnosti ostanejo tebi in tvojemu rodu vedno skrivnosti. Človeku ni dano umeti, kar umemo mi gozdna bitja. Samo kot človek misliš in le kot človek se tudi bahaš s svojo nenavadno močjo in z junaštvom. Zato ti tega ne zamerim. Vi ljudje ste srečni v tem, da vam je razum in čut zaostal; mi čutimo največjo srečo v tem, da vam pomagamo v nesreči in težavi. Pomagamo vam, ako hočete, tudi v vaši slabosti in zlobi. A potem gorje vam! Naša pomoč je potem vam samim v pogubo, zakaj napaka je stokrat groznejša, kakor če bi jo zagrešili vi samo s svojim nepopolnim razumom. Zato ti povem naravnost, da si pravkar preveč samosvestno primerjal mene s svojo telesno močjo. Nočem ti dokazovati, da zmorem tebe in še koga močnejšega, pa to bi bilo maščevanje. Rajši ti pomorem v težavi, ki se ti bliža; to bo moje veliko večje veselje. Človek si in drugače kot človek tudi ne morejo biti tvoje misli. Pomni pa, da ne boš zlorabil nikoli moje pomoči! Ako mi to obljubiš, ti povem še nekaj važnejšega.« (Dalje.)

